

Basisverpleegkunde: algemene informatie over verpleegkundige handelingen

Verschil tussen zorg- en verpleegplan

Het **verpleegplan beschrijft en structureert de verpleegkundige zorgen die nodig zijn om de gezondheidsproblemen van een patiënt op te lossen**. Verpleegkundigen kunnen er de zorg die ze verlenen in beschrijven, organiseren en beargumenteren. In het plan staan alle acties die ze ondernemen als reactie op de gezondheidsproblemen van een patiënt: evaluaties, verpleegkundige diagnoses, verwachte resultaten, interventies en herbeoordelingen. De individuele gezondheidsbehoeften van de patiënt kunnen worden gedetecteerd door verpleegkundige gegevensverzameling en anamnese.

In het **zorgplan staan alle aspecten van de zorgen die een patiënt krijgt**, inclusief de medische, verpleegkundige, therapeutische en psychosociale zorgen. Het zorgplan wordt vaak gebruikt om de zorg tussen de verschillende zorgverleners te coördineren. Het verpleegplan kan daar een onderdeel van zijn.

Extra informatie

[Generiek eisenkader voor hospitalisatie-afdelingen van ziekenhuizen](#)

Behandelingen die basisverpleegkundigen mogen uitvoeren

Onder dit hoofdstuk behouden we de nummering van de lijst die als bijlage bij het Koninklijk Besluit van 20 september 2023 is opgenomen. De inhoud van die lijst wordt hier niet opgenomen, maar alleen de verklaring van bepaalde handelingen die op de lijst vermeld staan.

Dit is een voorlopige lijst. De Federale overheidsdienst (FOD) Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu zal eind 2024 een gelijkaardige lijst op zijn site publiceren. Vanaf dat ogenblik zal altijd naar die lijst worden verwezen.

1.1 Ademhalingsstelsel

Conventie ademhalingsondersteuning thuis (AOT)

Zodra een tracheotomie gestabiliseerd is, mogen basisverpleegkundigen verpleegkundige zorgen verlenen en toezicht houden. Ze mogen zuurstof (O₂) via een masker en via zuurstofslang toedienen.

Toestellen voor gecontroleerde en geassisteerde beademing

Het gebruik van en het toezicht op toestellen voor gecontroleerde en geassisteerde beademing zijn handelingen die alleen door een verpleegkundige verantwoordelijk voor algemene zorg mogen worden gesteld.

Beademing bij patiënten met een canule horend onder de conventie AOT mag niet door basisverpleegkundigen uitgevoerd worden omdat hiervoor de wetgeving 'Gebruik van en toezicht op toestellen voor gecontroleerde en geassisteerde beademing' geldt. Daaronder valt de niet-invasieve beademing (zoals CPAP). Alleen een verpleegkundige verantwoordelijke voor algemene zorg mag die handeling uitvoeren.

Aan de werkgroep Verpleegkundige handelingen van de Federale Raad voor Verpleegkunde is **voorgelegd om binnen de conventie AOT ook basisverpleegkundigen toezicht te laten houden op niet-invasieve toestellen.**

Wanneer is een tracheostoma gestabiliseerd?

Een tracheostoma is gestabiliseerd als:

- De wonde positief volgens de verwachtingen evolueert
- De wondzorg niet aangepast moet worden
- Er geen risico is op een acute verslechtering

Op dat moment kan een basisverpleegkundige de zorgen – waaronder aspiratie – uitvoeren, binnen het verpleegplan dat door de verpleegkundige verantwoordelijke voor algemene zorg opgemaakt is.

Bij vragen of twijfel bepaalt de verpleegkundige verantwoordelijke voor algemene zorg of de tracheostoma gestabiliseerd is.

1.2 Bloedsomloopstelsel

Handelingen bij diep veneuze katheters

Een basisverpleegkundige **mag bij diep veneuze katheters handelingen uitvoeren**. Hieronder zie je welke handelingen wel en welke handelingen niet.

Aanprikken van een poortkatheter	Nee
Toezicht op diep veneuze katheters	Ja De bepaling 'Voorbereiding toediening van en toezicht op intraveneuze perfusies en transfusies eventueel met technische hulpmiddelen' beperkt de controle niet tot 1 type katheter.
Observatie van de insteekplaats, de doorgankelijkheid en de ontstekingstekens van de ader	Ja
Verzorgen van het verband bij diep veneuze katheters	Ja
Toedienen van perfusies via diep veneuze katheters	Ja Uitzondering: risicomedicatie
Toedienen van transfusies via diep veneuze katheters (voor zover gebruikelijk)	Ja
Spoelen en afsluiten van een poortkatheter	Nee Omdat punctie verboden is, zijn verwijderen of spoelen ook niet toegestaan. Het gaat om vergelijkbare technieken en risico's.
Verwijderen van een poortkatheter en diep veneuze katheters	Nee Omdat punctie verboden is, zijn verwijderen of spoelen ook niet toegestaan. Het gaat om vergelijkbare technieken en risico's.

Verwijderen van de naald bij een poortkatheter	Nee Omdat punctie verboden is, zijn verwijderen of spoelen ook niet toegestaan. Het gaat om vergelijkbare technieken en risico's. Het verwijderen van een diepe veneuze katheter is een B2-handeling voor een verpleegkundige verantwoordelijke voor algemene zorg.
Bloedafname via diep veneuze katheters	Nee
Bloedafname via perifere veneuze en capillaire punctie veneus of door het inbrengen van een perifere veneuze katheter	Ja

Bloed afnemen

Een basisverpleegkundige **mag 3 soorten bloedafnames doen**:

- Capillaire bloedafname
- Veneuze bloedafname
- Bloedafname door een perifere veneuze katheter in te brengen

Bloed afnemen via een poortkatheter mag niet.

1.4 Urogenitaal stelsel

Een basisverpleegkundige **mag op voorschrift** (B2-handeling):

De voorbereiding, uitvoering (plaatsen) en toezicht houden op:

- Blaassondages (waaronder ook eenmalige sondage, ...)
- Blaasinstillatie
- Drainage van de urinaire tractus (hier alleen drainage van bijvoorbeeld het toezicht op een urethersonde)

1.5 Huid en zintuigen

Verzorgen van pas geopereerde wonden of stomata

Een basisverpleegkundige mag volgende zorgen voorbereiden, uitvoeren en er toezicht op houden:

- Wondverzorging van gestabiliseerde wonden
- Verzorging van stomata en drains bij gestabiliseerde wonden en wonden met wicken

Een gestabiliseerde wonde kan niet voor alle sectoren en diensten in een wettekst gedefinieerd worden. Het is de opdracht van de verpleegkundige verantwoordelijke voor

algemene zorg om de toestand regelmatig te evalueren en op te volgen en de uitvoering van de verzorging toe te wijzen aan iemand in het zorgteam.

Algemeen is een wonde gestabiliseerd als:

- De wonde positief volgens de verwachtingen evolueert
- De wondzorg niet aangepast moet worden
- Er geen risico is op een acute verslechtering

Bij vragen of twijfel beslist de verpleegkundige verantwoordelijke voor algemene zorg of de wonde gestabiliseerd is.

Vacuümtherapie

De VAC-techniek is een prestatie van niveau B2 voor de verpleegkundigen verantwoordelijk voor algemene zorg (VVAZ). Net zoals voor de VVAZ is deze prestatie ook een technische prestatie B2 voor de basisverpleegkundige, die overeenkomt met «Gebruik van apparaten voor observatie en behandeling van de verschillende functiestelsels».

1.7 Medicamenteuze toedieningen

Risicomedicatie

Tot hoogrisicomedicatie behoren minimaal:

- Geconcentreerde elektrolyten
- Heparine
- Insuline
- Cytostatica
- Narcotica
- Adrenerge middelen
- Neuromusculaire inhibitoren

Die lijst is bindend. De zorgverleners in de ziekenhuizen kennen de procedure om daar veilig mee om te gaan en leven die na. In elk ziekenhuis wordt de medicatie besproken met de apotheek en/of de behandelende arts.

2. Toedienen van voedsel en vocht

Subcutaan vocht toedienen met een isotone zoutoplossing

Een basisverpleegkundige **mag subcutaan geen vocht toedienen met een isotone zoutoplossing**. De verpleegkundige verantwoordelijke voor algemene zorg mag dat enkel bij patiënten met tekenen van uitdroging.

Een neutrale vloeistof toedienen via een subcutaan infuus

Een basisverpleegkundige mag medicatie geven via een hypodermoclyse, maar een neutrale vloeistof via deze weg mag niet. Er is namelijk minder risico om een door een arts voorgeschreven medicijn via een katheter toe te dienen dan om via die weg een neutrale vloeistof toe te dienen. Want om te beoordelen in welke mate een patiënt uitgedroogd is, heb je uitgebreide vaardigheden nodig. Daarom is dat **een handeling die alleen een verpleegkundige verantwoordelijke voor algemene zorg mag uitvoeren.**

Basisverpleegkundige activiteiten die verband houden met het stellen van de diagnose en de behandeling

1. Toestellen om de functiestelsels te observeren en te behandelen

Cutane testen uitvoeren en aflezen

Een basisverpleegkundige mag **geen cutane testen uitvoeren en aflezen** omdat die onder andere allergietesten omvatten en deze mogen niet meer uitgevoerd en afgelezen worden door basisverpleegkundigen.

Intradermotesten uitvoeren en aflezen

Een basisverpleegkundige **mag intradermotesten uitvoeren** omdat het alleen gaat om TBC-testen die bijvoorbeeld tijdens een medisch schooltoezicht afgenomen worden.

Toestellen voor observatie en behandeling van functiestelsels

Een basisverpleegkundige mag **niet alle toestellen** voor observatie en behandeling van functiestelsels **bedienen**. Hieronder zie je welke wel en welke niet:

EKG-toestel	Ja
EEG-toestel	Ja
Doppler-toestel	Nee Dat is voorbehouden voor de arts en de medisch beeldvormingsdeskundige.
Pulsaties controleren	Ja, want het gaat hier om een meting van parameters (ADL).
Bladderscan	Net als voor de VVAZ is de Bladderscan (meting van het blaasresterende volume met behulp van een ultrageluid apparaat) ingedeeld in de prestatie B1, die betrekking heeft op de "meting van parameters gerelateerd aan de verschillende biologische functies" en aan de autonome activiteit die deel uitmaakt van de verpleegkunde "de gezondheidstoestand op fysiek vlak evalueren". Daarom vormt het gebruik van de bladderscan een evaluatie van de gezondheidstoestand door middel van de verzameling van deze parameters.

	<p>Maar de eenmalige sondage is ook ingedeeld in de prestatie B1 voor de VVAZ. Na het uitvoeren van de bladderscan kan de VVAZ een sondage onafhankelijk uitvoeren, terwijl de basisverpleegkundige dit alleen op basis van een medisch voorschrift kan doen..</p>
--	--

Wanneer wordt de bediening van een toestel medische beeldvorming en mag een basisverpleegkundige die niet meer uitvoeren?

Er bestaat geen precieze definitie van medische beeldvormingsapparatuur. Maar 'Onderzoeken en behandelingen uitvoeren in de medische, nucleaire en radiotherapeutische beeldvorming' staat **niet in de lijst van handelingen die basisverpleegkundigen mogen uitvoeren**. De toestellen in die diensten mogen ze dus niet bedienen.

Enkele definities uit het Koninklijk besluit betreffende de medische blootstellingen en blootstellingen bij niet-medische beeldvorming met medisch-radiologische uitrustingen maken het wat duidelijker.

- **Medisch-radiologisch**
Betrekking hebbend op radiodiagnostische handelingen, op interventionele radiologie, op radiotherapeutische handelingen, op andere medische toepassingen van ioniserende stralingen of op experimenten op de menselijke persoon die medische blootstellingen met zich meebrengen.
- **Radiodiagnostisch**
Betrekking hebbend op diagnostische nucleaire geneeskunde en medische diagnostische radiologie op basis van ioniserende stralingen alsook het medisch gebruik van ioniserende stralingen ter lokalisatie, voorbereiding van of controle van onderzoeken of niet-radiotherapeutische behandelingen inclusief als deze technieken gebruikt worden in het kader van een bevolkingsonderzoek.
- **Medisch-radiologische uitrusting**
Elk medisch hulpmiddel, en alle accessoires, zowel hardware als software, gebruikt voor medisch-radiologische handelingen, met inbegrip van software voor het registreren en analyseren van de patiëntdoses.
- **Medisch hulpmiddel**
Elk instrument, toestel of apparaat, software, implantaat, reagens, materiaal of ander artikel dat voldoet aan de definitie uit artikel 2, 1), van Verordening 2017/745 en artikel 2, 2), van Verordening 2017/746 van het Europees Parlement en de Raad van 5 april 2017 betreffende medische hulpmiddelen en betreffende medische hulpmiddelen voor in-vitro diagnostiek.

2. Assistentie bij medische handelingen

Assistentie bij niet-invasieve chirurgische ingrepen

Vanwege een fout in de redactie van de wijzigingen aangebracht aan het Koninklijk besluit van 18 juni 1990, moet de term « of » in de Franse versie worden vervangen door « en ».

Zo omvatten de niet-invasieve interventies die door deze prestatie worden bedoeld zowel chirurgische als medische handelingen.

Niet-invasieve medische procedures maken geen gebruik van hulpmiddelen die de huid doorbreken of fysiek het lichaam binnendringen.

Chirurgische en andere invasieve procedures worden gedefinieerd als operatieve procedures waarbij de huid, slijmvliezen en bindweefsel worden ingesneden of waarbij een instrument via een natuurlijke lichaamsopening wordt ingebracht.

Onder de voorbeelden van niet-invasieve chirurgische en medische interventies kunnen we de manipulatie van patiënten noemen, zoals het terugplaatsen van een gewricht bij een schouderluxatie. Het gaat om prestaties waarbij de integriteit van de huid niet wordt aangetast.

Deze fout zal worden gecorrigeerd tijdens de volgende wijziging van het koninklijk besluit, maar in afwachting daarvan dienen deze aanwijzingen te worden gevolgd.

Assistentie bij chirurgische en medische ingrepen

Een basisverpleegkundige **mag niet assisteren bij medische en chirurgische ingrepen**. Dat is geen activiteit die een basisverpleegkundige mag uitvoeren.

Postoperatieve zorg

Een basisverpleegkundige **mag patiënten postoperatief verzorgen als hun situatie als ‘niet-complex’ werd beoordeeld**. Postoperatieve zorgen zijn onder andere:

- Bewaken van de vitale functies
- Verbandwisselingen
- De toestand van patiënten controleren
- Pijnstillers toedienen op voorschrift

Preoperatieve voorbereiding op anesthesie en chirurgie

De vraag of basisverpleegkundigen preoperatieve zorg mogen uitvoeren om een patiënt voor te bereiden op anesthesie of chirurgie (B1-handelingen), werd voorgelegd aan de werkgroep Verpleegkundige handelingen van de Federale Raad voor Verpleegkunde. Hun advies wordt binnenkort verwacht.

Regelgeving

[Koninklijk besluit betreffende de medische blootstellingen en blootstellingen bij niet-medische beeldvorming met medisch-radiologische uitrustingen](#)

[Koninklijk besluit bepalende de lijst van de verpleegkundige technische verstrekkingen betreffende de basisverpleegkundige, alsmede hun uitoefeningsvoorwaarden](#)